

КАЗИМИР ТВАРДОВСЬКИЙ: ВЗАЄМИНИ МІЖ ФІЛОСОФАМИ – ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Бурхлива плинність сьогодення, глибока економічна та екологічна криза людства, непрості часи, що зараз переживає наша рідна Україна, ще раз спонукають нас глибше глянути у творчій доробок та на особистий життєвий шлях засновника Львівсько-Варшавської школи Казимира Твардовського.

Юний Твардовський, що жив у сталі роки розквіту Австро-угорської монархії, навчався у так званому Терезіануму де здобув блискучі знання давніх мов, історії філософії з давніх часів до 19 сторіччя, фехтував та їздив на конях, сам характеризує той час як важкий, але щасливий. Бурхливий океан світових війн та революцій був ще далеко попереду. Його вчитель філософ Франц Brentano, що зробив переворот у світогляді того часу, довів до крайнощів позитивістську ідею тотожності істини та факту. Ввівши поняття інтенціональності, Brentano допустив, що як у психічних явищах інтроспекції, так і у зовнішньому спостереженні явищ присутня направленість на об'єкт. Використавши тезу інтенціональності, він направив її у нутроці людини и призвав розвивати психологію, вважаючи її по справжньому істиною наукою, а емпіричні науки та філософію хибними. Але що таке душа людини, чи може у ній знаходитися істина. Душа волоцюги мабуть зовсім інша ніж душа вченого. Чи можна ототожнювати їх, і вважати, що і та, і інша рівні і, що в них діють тотожні закони та механізми? Ось і вийшло так що саме Brentano та юний Твардовський, що спочатку стояв на позиціях психологізму зіграли роль схожу на роль софістів – крайніх суб'єктивістів – у добу Сократа. Не розуміючи наслідків, вони непомітно розгойдували буремний людський океан.

Виїхавши з Відня, у ранзі завідувача кафедри філософії у Львівському університеті Твардовський починає з лекцій по логіці – спочатку у залі було декілька людей слухачів, але згодом аудиторія шанувальників його ораторського таланту ставала все більшою. І поставала проблема більшого приміщення. Популярність лекцій Твардовського набирала силу. Але слово

популярний від латинського *popula* – народ. З ростом явищ демократії росла зацікавленість людей до того що викладав професор. Хтось побачить у цьому позитивне явище, що тебе слухає та аплодує натовп. Але Платон скептично ставився до демократії та явищ популярності серед натовпу. Ось як він у діалозі «Держава» характеризує демократичне суспільство « усе тут , навіть коняки та осли наповнюються свободою, душа мешканців робиться надто чутливою, навіть щодо дрібниць, все примусове викликає у них супротив ... навіть закони(563E)». Така держава мчить як корабель без капітана і всі уповають на спасителя Вітчизни – тиранічну людину. Як нагадує це сучасну Україну. А у часи Твардовського це явище розгорталося на його очах. І він як філософ не міг не помічати його – того, як бурхливі людські потоки підіймають зі дна волоцюг, котрі не маючи за спиною Терезіануму, і культурних звичок почали оцінювати людське Буття тим самим знецінюючи його.

Засновник Львівсько-варшавської філософської школи К. Твардовський займав різні позиції щодо направленості – інтенціональності Brentano у різні періоди своєї філософської творчості. Більш того Твардовський вважав, що як філософський сумбур – туманний стиль філософії з невизначеними визначеннями та штучно створеною термінологією, так і логічний схематизм обрікають філософію на забуття, бо не мають у собі істини. Чого варті слова одного логіка про те, що в логіці нема моралі. Суміш логіки та крайнощів позитивізму у виді епістемологічного анархізму зробило з людей «вербальні каркаси», що незабаром вийдуть на площі з лозунгами та плакатами «Свободи. Рівності. Братерства».

Казимир Твардовський застерігав від ототожнення речей та їх символів. Вважав що спроможність дати відповідь на якесь запитання викладає позитивні емоції, підвищує настрій, неспроможність дати відповідь цій настрої псує. Він говорить про хворобливу символманію, коли маніпуляції з знаками та символами стають «любимим заняттям та джерелом великого інтелектуального задоволення». Також він засуджував прагматофобію, коли на шляху математизації спотворюють дійсність. Речі вперта річ, вони не піддатливі схематизації – інша річ цифри та символи. З'являються різні логічні школи та системи і їх: «засновники мають тенденцію вважати, що відкрили в логіці засіб рішення усіх проблем, котрі у даній царині до цього часу не вдавалося вирішити раніш існуючими засобами». У логіці трапилося те, що було з багаточисельними не протиречливими системами «а ля Гегель», чисельних младо -, пост -, нео-

гегельянців , котрі ставши епігонами, зовсім відмовилися помічати дійсність і відповідати, як належить дійсним філософам, на ті запитання і виклики що робив той час.

Ось и прокатилися над Львовом хвилі чисельних окупацій та нових адміністрацій. Сам Твардовський тримався осторонь пропозицій очолити ті чи інші установи. Він був як маяк – дороговказ для заблудлого розбурханого людського океану – натовпу. Про це і написав у зверненні «О чеснотах Університету», та і заповів один примірник покласти з собою у труну.

Анна Стап'як

Дрогобицький державний педагогічний університет
ім. Івана Франка,
м. Дрогобич

ЖАН-ЖАК РУССО ЯК ВИРАЗНИК ІДЕОЛОГІЇ ФРАНЦУЗЬКОГО ПРОСВІТНИЦТВА

1. Жан-Жак Руссо – одна із центральних постатей французького Просвітництва 18 ст. Його породила визначна історична епоха, але і він своїми блискучими і оригінальними творами сприяв її народженню. Але його своєрідність і неординарність поглядів Руссо свідчить про особистісну значущість мислителя, спроможність досягнути глибини цивілізаційного поступу, окреслити його суперечності, проблеми.

Як людина, що належить до “третього стану”, Ж.Ж.Руссо активно формував його ідеологію, хоч і не повною мірою (як і інші філософи-просвітники) усвідомлював себе творцем саме буржуазної ідеології. І все ж його філософські погляди зростали на перетині соціальних потрясінь, надій на “зелений рай” та можливість земного людського щастя . Дослідженню умов та підвалин справедливого, юридичного законного, моральнісного життя людини в суспільстві і присвятив своє власне життя Ж.Ж.Руссо. Природність, репрезентована у всіх виявленнях людського буття – головна умова позитивного розвитку суспільства. Головною ж причиною всіх суспільних негараздів є нерівність.

2. Ж.Ж.Руссо називають апологетом рівності, бо головним зацікавленням його життя і творчості була проблема нерівності між людьми та пошук шляхів її подолання. Основою суспільного життя Руссо вважав матеріальні, “тілесні” потреби людей, а духовні – їхнім наслідком,